

Jumalateenistus Nõos P, 04.12.22 kell 11.00, II advent

Lektsioonid: Js 35:3–6; Hb 10:35–39

Pihikõne: Ps 65:12a

Jutlus: Lk 12:35–46

Laulud: 12 (1–7); 332 (1–6, 7); 23 (1–3); 5 (1–4)

Teie niuded olgu võõtatud ja lambid põlegu ja teie olge inimeste sarnased, kes ootavad oma isandat pulmapeolt koju, et kui ta tulles koputab, võiksid nad kohe talle ukse avada. Õndsad on need sulased, keda isand tulles leiab valvamas. Tõesti, ma ütlen teile, ta võõtab oma riided ja paneb nad lauda istuma ning tuleb ja teenib neid. Ja kui ta tuleks ka teisel või kolmandal öövalvekorral ja leiaks nad nõnda – õndsad on need! Küllap te mõistate, et kui peremees teaks, mil tunnil varas tuleb, siis ta ei laseks oma kotta sisse murda. Ka teie olge valmis, sest Inimese Poeg tuleb tunnil, mil te ei arvagi!” Aga Peetrus küsis: „Issand, kas sa räägid selle tähendamissõna meile või kõikidele?” Ja Issand ütles: „Kes küll on ustav ja arukas majapidaja, kelle isand seab oma pererahva üle neile parajal ajal andma määratud moona? Önnis on see teener, kelle ta isand tulles leiab nõnda tegevat. Tõesti, ma ütlen teile, ta seab tema kogu oma vara üle. Aga kui see teener mõtleb oma südames: „Mu isand viibib tulles”, ning hakkab peksma sulaseid ja tüdrukuid, sööma ja jooma ning purjutama, siis selle teenri isand tuleb päeval, mil ta ei oota, ja tunnil, mida ta ei tea, ning raiub ta pooleks ja annab talle sama osa nendega, keda ei saa usaldada.

Täna on II adventipühapäev. Kirikutraditsiooni järgi vaatavad kahe esimese adventipühapäeva teemad tagasi lõppenud kirikuaasta peale. Kui I adventil oli teemaks Jeesus Kristus kui alandlik kuningas, siis II adventil mõtleme Jeesus Kristusele kui kõigeväelisele kuningale, kes tuleb kogu maailma üle kohut mõistma.

Tänane jutlusealune kirjakoht kõnelebki sellest, kuidas inimesed peavad Jeesus Kristuse väeliseks taastulekuks valmistuma. Jeesuse tähendamissõna kõneleb sulastest, kes ootavad pulmapeolt koju oma isandat, ja teenritest, kes peavad isanda äraolekul pererahva eest hoolitsema. Järelikult käib see tähendamissõna nende kohta, kelle isand on Jumal: alles sellise eeldusega on võimalik kõnelda isandale meelepärane või mitte meelepärane olemisest.

Seepärast alustaksin kaugemalt, isanda olemasolust inimese elus.

Mulle näib, et paljud inimesed arvavad: mul polegi isandat! Ma olen iseene isand!

Vähemalt ma ise arvasin noorpõlves küll niimoodi. Jah, olid muidugi vanemad, täiskasvanud, õpetajad, nõukogude süsteemi riigijuhid, kuid neid võis ka teatud piirini ignoreerida. Minu mõtteid ja teatud piirini ka tegusid ei saanud keegi kontrollida. Võiks ka öelda, et oli tunne – ma pole kellelegi võlgu.

Hiljem see tunne muutus. Praegu mõtlen, et kõige enam muutis seda südametunnistuse hää: hakkasin tunnetama kohustust vanemate, omaenda perekonna, tööülesannete vastu. Samuti võlatunnet õpetajate ja vaimsete eeskujude vastu, kellele – nii ma tundsin – mu vaimne areng poleks jõudnud sinnamaani, kuhu see jõudis.

Ent tuli ka aeg, mil tundsin, et ma ei saagi olla vaba, isegi kui seda väga tahaksin. Ja siin tulid juba mängu tahtmatud sõltuvused, mis ei lubanud teha nii, nagu olin kavatsenud, elada nii, nagu tahtnuksin. Ja seejuures polnud viga milleski välises, vaid minus endas. Isand, kes minu üle valitses, oli minus endas, aga see polnud mina. Kas see oli Kolmainu Jumal? Algul kindlasti mitte, sest Jumal on ju hea, nagu hiljem teada sain. See isand minu sees aga ei pannud mind küll hästi tundma. Nõnda tuli selles olukorras tasapisi leppima hakata sellega, et isiksusel tõelist vabadust polegi. Igal inimesel on paratamatult isand. Nüüd oli lihtsalt küsimus, kes see isand on.

Kui meie kirjakoha tähendamissõna isanda vasteks on Jumal, siis kasutan ka mina edaspidi sõna „isand“ asemel sõna „jumal“. Ja meenutan Moosese Kümne käsu esimest käsku: „Sul ei tohi olla teisi jumalaid“. Niisiis, kes on minu jumal (siin siis väikse tähega kui üldmõiste)?

Usuisa dr Martin Luther kirjutab oma „Suures katekismuses“: su jumal on see, millest „su süda kinni hoiab ja millele ta loodab.“ Tähendab, nüüd, kui inimene on selgusele jõudnud, et ta ei saa

olla omaenese jumal, siis peab ta otsustama: mis on see, millest tema süda kinni hoiab ja millele ta loodab?

Luther toob oma „Suures katekismuses“ kolm näidet jumalatest, millest inimese süda kinni hoiab ja millele ta loodab.

Esimene näide jumalast on Lutheril mammon ehk raha ja vara. Ta ütleb: „See, kellel on raha ja vara, on enesekindel, rõõmus ja kartmatu, nagu istuks ta keset paradiisi; see aga, kellel midagi pole, kahtleb ja kardab, nagu ei tunneks ta mingit jumalat. Sest leidub väga vähe neid, kes on rõõmsameelsed ja ei kurvasta ega kaeba, kui neil ei ole mammonat; see on inimese loomuses ja ta hoiab sellest kinni kuni hauani.“

Teise näitena jumalast toob Luther suured oskused, tarkuse, väe, soosingu, sõpruse ja au. Luther: „Selle tunned sa jälle sellest ära, kui ülbed, enesekindlad ja uhked selliste varade üle ollakse ning kui hirmunud ollakse siis, kui neid varasid ei ole või kui need ära võetakse.“

Kolmas näide on Lutheril juba tavamõistes religiooni vallast: ta taunib pühakute kummardamist ja kuradiga lepingu sõlmimist – selle kaudu, et pöördutakse võlurite ja mustkunstnike (lisaksin tänapäeva kontekstis ka selgeltnägijad) poole, et ületada erinevaid probleeme.

Ja võtab kokku: „...kogu inimese süda ning kogu kindel lootus olgu ainult Jumala, ja mitte kellegi teise peal ... [Jumalast] kinni haaramine tähendab seda, et süda haarab temast kinni ja ripub tema küljes. Südamega tema küljes rippumine ei ole aga midagi muud kui kogu oma usalduse tema peale panemine.“

Niisiis peab iga inimene viimselt otsustama, kelle peale ta oma usalduse panna tahab. Sest ehkki inimesel pole vabadust olla iseenese jumal, on Looja Jumal inimesele andnud siiski vabaduse otsustada, keda ta tahab teenida.

1Tm 2:4 kirjutab Paulus: Jumal „tahab, et kõik inimesed pääseksid ja tuleksid tõe tundmisele.“ Jumal küll tahab seda ja on oma Poja Jeesuse Kristuse lunastussurma kaudu kõigile sellest ka teada andnud (selle sõnumi kohaleviimise eest hoolitsebki maapealne Kristuse kogudus, ka meie!). Kuid ta laseb ikkagi inimesel endal valida, kas ta paneb kogu oma usalduse mammonale, oma vaimseile võimetele ja suutlikkusele, ebajumalaile või siis ikkagi sellele tõelisele Looja Jumalale, kes on endast teada andnud Jeesuses Kristuses.

Jõudsin selle arutlusega tagasi jutluse aluseks oleva Jeesuse tähendamissõna juurde, kus Jeesus kirjeldab Jumalale meelepärast suhet tema ja inimese vahel. Tuleb välja et ka nende puhul, kes on pannud kogu oma usalduse kolmainu Jumalale, on erinevusi. Tähendamissõna terminites: isandal on erinevaid sulaseid.

On neid, kelle „niuded on vöötatud ja lambid põlevad“ ja kes on pidevalt valmis Issand Jeesus Kristuse tagasitulekuks kõigeväelise kuninga ja kogu maailma kohtumõistjana. Ning on neid, kellest Jeesus kõneleb kui teenrist, kes „mõtleb oma südames: „Mu isand viibib tulles“, ning hakkab peksma sulaseid ja tüdrukuid, sööma ja jooma ning purjutama...“ Seega on ka neid, kes Issanda tagasitulekuks valmis ei ole.

Siiski on nende Jeesuse kahe tähendamissõna tegelaste vahel erinevus. See väljendub ülesandes.

Esmalt kirjeldatud sulase ülesanne on lihtsalt rõivastatult ja lambiga oodata, et isand vastu võtta, kui ta koputab. Tahes-tahtmata läheb mõte siin Jeesuse tähendamissõnale kümnest neitsist Mt 25:1–13, kellest viis olid targad ja viis rumalad. Tarkade tarkus seisnes selles, et nad olid valmis pikaks ootamiseks ja varusid oma lampidele varuõli. Rumalad seda aga ei teinud. Nähtavalt polnud neitsitel mingit vahet: nad veetsid arvatavasti rõõmsalt aega ja heitsid väsimuse tulles koos magama.

Kui aga püüda seletada põleva lambi tähendust, siis võiks see olla Jumala sõna (Ps 119:105: „Sinu sõna on mu jalale lambiks ja valguseks mu teerajal.“) Kui inimene suudab oma elu elada nii, et tema elus on koht Jumala sõnal – kas siis piiblitlugemise, jumalateenistustel ja piiblingides käimise või millegi muu kaudu –, siis on ta Jumala „koputuseks“ valmis ja tunneb ta tulles ära.

See on nagu raamatu lugemiskontroll mu koolipõlve kirjandustunnis: kui ma kodulugemiseks üles antud raamatut lugenud polnud, siis sain hinde, sest ei osanud vastata raamatuga seotud küsimustele. Kui aga olin raamatut korralikult lugenud, siis teadsin isegi seda, millist värvi olid peategelase toasussid.

Kuidas teha meie ajal nii, et koguduseliikmed oleksid igal ajal „lugemiskontrolliks“ valmis? Ega muud, kui luua kõik võimalused piiblilugemiseks, jumalateenistustel ja piibliringides käimiseks, ja neile see info kättesaadavaks teha. Mõnedel aegadel on „tarku neitseid“ rohkem, teistel jälle vähem. Vahel antakse rohkem järele kogudusevälise maailma mõjudele, hakatakse tähelepanu pöörama teistele jumalatele ja unustatakse see Jumal, kelle tulek viibib ja viibib. Vahel aga on Jumala sõna kõrges hinnas ja sellele joostakse lausa tormi. Piisab, kui meenutada kiriku kõrgaegu Eestis 19. sajandil või 20. sajandi 1990. aastate algul.

Jeesuse tähendamissõna teenri ülesanne on aga anda pererahvale neile määratud moona. Siin võiks seda ülesannet seostada vaimuliku tööga. See „moon“ pole samuti midagi muud kui Jumala sõna või siis selle kuulmiseks loodavad tingimused. Kuidas mõista aga teenrit, kes „hakkab peksma sulaseid ja tüdrukuid, sööma ja jooma ning purjutama“? Eks ikka nii, et ta unustab oma põhiülesande ja hakkab ennast tunda isandana või jumalana – võimalus, millest eelpool ka juttu oli. Jumal tänatud, et meie maal on läbi aastasadade säilinud kristliku kiriku tegevus! Et üle kogu maa on säilinud kirikud ja kogudused! Et meil on koguduseliikmeid ja vaimulikke! Ja et meie kui valvajate ja moonajagajate töö on konkreetne ja selge: mitte väsida Piibli tutvustamisest! Kõike muud võib teha, üle saab elada isegi koguduseliikmete vahel tekkivad pinged (kõik on ju ikkagi inimesed!), ent kui „õli lambis“ kustub ja „moon salves“ jääb jagamata, siis on halvasti. Andku Jumal, et seda ei juhtuks!

Aamen.